

• *Тота фотографія уж тепер є історичнов а буде взацнов, бо на ній суть участници 1. річника Міджінародной літній школы русиньского языка і культуры Studium Carpatho-Ruthenorum. Може найвекшу радость участникам той акції організатори зробили, кідь їх 21. юна 2010 повезли до єдиной русиньской основной школы, котра є в Чабинах, і мали можность быти ту на годині ПаедДр. Марії Ясиковой (сидить четверта зліва).*

Крута смерть розвідника

29. августа 2010 святковали сьме 66 років Словацького народного повстаня, в котрім загинуло і много Русинів, як і в цілій 2. світовій війні. О трагедіях поєдних людей-героїв ся того мало написало, также хочу вам приблизити судьбу холем єдного героя-Русина – Івана КУБИНЦЯ (нар. 26. априля 1923 в Новоселиці, окрес Тячево, найвходнішим селі тогдышній Підкарпатської Руси).

Іван Кубинець ся став членом 1. чехословацькой самостатной танковой брігады, котра была інтегралнов частёв 1. чехословацького армандного корпусу в СССР. Перешла страстну, але сучасно успішну боєву дорогу, котра зачала в септембрі 1944 участёв у Карпато-дуклянській операції, передовшыткым при ослободжаню міста Дукля і в боях о Дуклянський перевал, де загинуло много ей членів. Із oddілами канонірів 1. чс. армандного корпусу в СССР ся 15. януара 1945 переломила обрану фашистів коло Ясла. У фебруарі ей в Кежмарку доповнили до повного числа, мала 1600 членів і 65 танків. В марці і априлі 1945 взяла участь в Оставській операції.

З малой кількості інформації, котры ся о животі Івана Кубинця заховали, може найціннішы суть статі опублікованы в році 1965 в новинках „Закарпатська правда“ і в тононькій публікації выданій селом Штітїна.

І. Кубинець був півдруга рока женатый. А кідь ёго жена споминала на свого Івана, підкреслила, же не было в Новоселиці іншого такого доброго хлопа. Маря але скоро спознала, же під вонкашнёв мягкостёв ся скривать і тверда натура. Главно тогды, кідь ей повів, же вирішив одыйти на фронт. Пересвідчовала го, кілько лем могла, жебы не одышов – але было то марне. Кідь ся на вершку над селом з Іваном росставала, подала му малу дівочку і притулила ся к нёму. Але він різко повів: „Охабня, уж єм вирішыє і уж не уступлю.“

І. Кубинець був членом 1. чс. танковой самостатной брігады, велителём котрой був

майор, пізніше підплуковник Владимир Янко, і яка боєвала в рамках 38. армады. 15. априля 1945 брігада перекрочила чс. границі выходно од села Судіце і зачали ся бої за ослободжїня міст і сел, што творили моравкосілезьку країну, але внаслідку мніховского пакту стали ся частёв Райхстагу.

• *Іван Кубинець – Русин із Підкарпатської Руси, герой, котрый загинув страшнов мученицьков смертёв, як Ісус Христос.*

17. априля 1945 вечур розбила німецьку обрану на приступах до рікы Опавы. Потім зачала ослободжовати: Крварже, Коуті, Дворжіско. Чс. танкісты ведно зо советськыма пішыма oddілами приближовали ся ку Штітїні. Там ся Німці закопали в многих бункрах на статку за потоком. Наслідуючий день 38. армада обступила цілу Штітїну і зачав ся тяжкий бой. Німецькы oddілы ся твердо брали. Надраном советськы вояцы зніщили німецькы кулёметны гнізда, бункры, зачали стрільбу коло домів і в них, танкы чс. брігады наразили

на німецькы і зачала ся велика танкова битка. Хоць Німці стріляли на атакуючі танкы 1. чс. самостатной танковой брігады, їх стрільба была неуспішна – Штітїну чс. вояцы добили без бівших страт.

До села ся подарило проникнути пятьчленній групі чс. розвідників на челі з Іваном Кубинцем – молодым, але уж скушеним розвідником. Але лем єдному ся подарило дістати через рой німецькых вояків, котры ся брали стрільбов із самопалів, гранатами і ножами. Захранив ся лем еден вдяка советськїй міні, котра многих пітлеровців зранила, а він втік, сховав ся в праховні. Быв то довгорічний приятель І. Кубинця. Ведно вступили до 1. чс. самостатной танковой брігады, ведно перешли вшыткыма великыма трапіяма і боями по боці червоноарміїців аж по Сілезію. Тот розвідник ся просив містных людей, ці не віділи ёго велителя, але ниhto ніч не знав.

Кідь ся бої пересунули на другый бік рікы, розвідник зась пішов глядати страченого камарата. Замерив ку розваленому маіру, а одты ся вернув закровавлений і псіхічно здептаный. В праховні ся звалив на лавку і заплакав: – Там за ріков є Іван. Роспятый!.. **Зажыва го роспяли на ворота... Звісив єм го одты і емер мі на руках. Ох, мій Іване... Брате мій...** – шептав і по твари му текли слезы.

Німці як збіснїты, бо добрі знали, же ся близьть їх кінець, застигли іщі зробити такую брутальну вражду, яку нормальный людський розум тяжко може порозуміти.

Штітїна была ослободжена 19. априля 1945 пообіді. Велителя розвідників Івана Кубинця найперше поховали при каплічці, пізніше на цінтерю. На ёго гробі стоить імпозантна і емотівна скульптура, котра каждому навцівникови петного місця припоминать може найкрутішу смерть – роспяты зажива. До каміня є вытесаный вояк прибитый на ворота, з розтягнутыма руками.

Герой з Підкарпатської Руси загинув вісем днів перед своіма недожытыма 22. народенинами.

Магдалена ЛАВРІНЦОВА, Братіслава

Інштїтут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові
Вас позывать на

ДЕНЬ ОТВОРЕННЫХ ДВЕРЕЙ

– 3. річник презентації культуры Русинів у вшыткых областях їх культурно-сполоченьского жывота,

котрый буде
14. і 16. септембра
2010 од 9.45 год. у
Высокошкольскім ареалі
ПУ в Пряшові, ул.
17. новембра 1, аула ч. 97.

У програмі обидвох днів перед студентами третїх річників середніх школ Пряшівского краю з рефератами выступлять научны і одборны працівници:
доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА,
ПгД., ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Станіслав КОНСЧНІ, к. н.,
ТгЛіц. Франтішек КРАЙНЯК,
МгР. Александер ЗОЗУЛЯК,
МгР. Алена БЛЫХОВА
і МгР. Маріан МАРКО.

Акція ся реалізує з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Культура народностных меншын 2010.

Іншпірація до будучности (4)

Минули понад два місяці од скінчення першого річника *Studium Carpato-Ruthenorum* – міжнародной літній школы русиньского языка і культуры на Пряшівській універзиті в Пряшові. Акції, яку штаб організаторів під покровительством Інституту русиньского языка і культуры ПУ інтензивно приправлєвав скоро єден рік, жебы ей три тыждні (14. 6. – 4. 7. 2010) были на якнайліпшій уровни і жебы ей участници з Пряшова одходили спокійны, а самособов по часі за ту назад вертали.

Мож повісти, же першый річник акції був сондажний – а може такыма самыма будуть іщі й найближшы річники – зато організаторам залежало на тім, жебы просондовали

АНКЕТА

погляды першых участників школы на ей програм, то значить на процес навчання і супроводны акції. З тым цілём приправили анкету зложено з 11-ох вопросов, одповіді на які можуть ся стати про них іншпіраціов до будучности при будованю програму далшых річників. А было бы добрі, якбы ся стали іншпіраціов і про бівшу кількість домашніх потенціалных адептів того проекту, цілём якого є учіти ся і пропаговати списовный русиньский язык, русиньску історію, артефакты русиньской культуры... З тым замі-

ляр“ zdobyла на Штатній універзиті в Пеннсилвенії, є тыж абсолвентков історії на Штатній універзиті в Янгставні (Огайо)

Джеймс Марей: філософії доктор (ПгД.) з романьских языків, професор на пензії, передтым учитель Штатной універзиты в Атланті (Джорджа)

Івета Мытникова: інжинірка економії – фінанчна референтка

2. Походжіня: мате русиньске коріня? (Кідь ніт, то яке?):

Р. Б.: „Гей, мам русиньску народность.“

Дж. М.: „Маю ірське і німецьке коріня.“

І. М.: „Гей, мам русиньске коріня.“

3. Знали сьте передтым дашто о Русинах?:

Р. Б.: „Кідь ем была мала, членове моёй родины собі міджі собов говорили, же суть „Руснаци“. Не Руси, але Руснаци, Русины!!! Тото ем все чула, кідь ся наша родина посходила. Про утримання ідентиты нашой родины барз вызначу роль мала грекокатолицька церьков. Ай тоты членове родины, котрых народна ідентита барз не интересовала, собі усвідомлєвали свою приналежность ку грекокатолицькій церькви. Моя тета, котра уж не є міджі нами, звывла мі говорити, же мы „візаньско-католицькы Словаци“. То значить не римокатолицькы, а візаньско-католицькы. Знала ем, же Русины жыють на Словеньску,

на тоты стрічі ем зачала ходити реґуларно. Беру участь у роботі дакотрых секцій Карпаторусиньского общества в Клівленді, Янгставн-Ворені і в Піттсбурґу. Читала ем і книжки з русиньсков проблематиков, котры ем купила од Карпаторусиньского общества. Таксамо інтернет і „YouTube“ мі отворили двері до „карпатской Русинії“. На Словакію так можу „зайти“ хоць каждый тыждень – все кідь сяду за компютер. Сумарізуючи можу повісти, же тото, што знам о Русинах, ем ся научіла дома, в Карпаторусиньскім обществі, і од Джона Ріґеттія – председы того общества.“

Дж. М.: „О Русинах ем того знав дость много.“

І. М.: „Знала ем о Русинах, але не знала ем нашу історію ани основны принципы кодифікованого русиньского языка.“

4. Чом сьте ся приголосили на Studium Carpato-Ruthenorum?:

Р. Б.: „На літню школу ем ся приголосила з надієв, же ся научу веце о животі, культурі і языку Русинів. Людей з русиньским корінєм, котры у нас знають по русиньскы, познам мало. А ай тоты, котры язык дакус знають, не мають інтерес здоконалєвати ся в нім. Говорять, же не суть учителі або же не знають азбуку. В США ем не нашла ниякый курз русиньского языка, книги або аудіоказеты ці ЦД з проблематиков русиньского языка. Вірила ем, же на тім курзі ся научу холем кус по русиньскы. А таксамо, же з помощов матеріалів, котры собі однесу зо Словакії домів, пару моіх приятелів, котры по русиньскы знають, мі помогут научіти ся язык ліпше.“

Дж. М.: „Жебы ем сі росшырив знання о вшыткім, што ся тыкать

6. Як оцінюєте цілкову уровень першого річника Studium Carpato-Ruthenorum? (плюсы, мінусы):

Р. Б.: „В общім повіджено, про мене то была барз позитівна скушеность. Екскурзії ся мі барз любили, на кождей ем ся дізнала дашто нового. Таксамо ся мі барз любили лекції професора П. Р. Маґочія, было про мене привілеґієм быти на ёго годинах і ем рада, же ем мала таку можность. Годины русиньского языка были про мене барз тяжкы. Проблем быв в тім, же штуденты мали диференцованы знання з русиньского языка, дакотры не мали ниякы, або лем барз слабы. Очівісно і зато то про переважну часть з нас то было барз тяжке.“

Дж. М.: „З академічного погляду быв першый річник літній школы русиньского языка і культуры на высокій професіоналній уровни.“

І. М.: „Мені ся то любило, думам, же кідь на літню школу чоловік ішов з наміром дашто ся нове дізнати, мусив быти спокійный. Любив ся мі і приступ учителів. Было бы добрі, як бы в далшых роках ся на літню школу приголосило веце людей зо Словакії – Русинів, жебы могли язык мати самостатно. Тыж бы ем прияла даякы помічны тексты к навчаню історії.“

7. Пасовала Вам така форма навчання?:

Р. Б.: „Лекції професора Маґочія ся мі барз любили. Были іншпіратівны і поучны. Проблемом быв лем недостаток мап, зато могла ся схосновати, наприклад, відеопроєкція. Годинам языка зась хыбив підкладовый матеріал, а то значить і структура. Самособов, три тыждні суть мало на то, жебы ся чоловік научив вольно бісідувати по русиньскы, але вірила ем, же здобуду матеріалы, з котрых бы ем ся могла учіти зо своїма приятелями, котры по русиньскы знають. Кажде слово, котре сьме ся на годинах научіли, мало быти загорнуте до словничка. Іщі ем ся не стрітила з учебником про зачаточників, котрый бы на кінцю не мав словник. Помічны тексты і наторны матеріалы на годинах были хосенны. Барз много часу нам забрало переписованя з таблы. Зато ем собі ани не стигала вшытко зазначіти. Але хвалю терпезливість Др. А. Плїшковой і ей асістенток.“

Дж. М.: „В основі ем був спокійный.“

І. М.: „Годины могли быти і куртшы а на зачатку курзу штуденты могли дістати місто книжок, котры дістали, серьезный словник, де бы собі нашли конкретны списовны слова.“

8. Што, подля Вас, бы ся могло змінити при організованю далшых річників? (Вашы пропозиції):

Р. Б.: „Думам, же было бы добрі, як бы участници спершу дістали інформації о будовах – школы, інтернату, як ся обслуґує, наприклад, прачка, сушчіка, ліфт і под., о сістемі містьского транспорту, о

(Продовжіня на 4. стор.)

• Рут Ен Беса Біллчек

• Джеймс Марей

• Івета Мытникова

ром сьме вирішили – зо згодов авторів – поступно публікувати їх одповіді на поставлены вопросы в *Народных новинках* і зарівно ближе представити участників першого річника літній школы. Днесь на вопросы одповідають двоє участници зо США – **Бц. Рут Ен Беса Біллчек** (1948) з Ворену (штат Огайо), **Др. Джеймс Марей, ПгД.** (1939) з Вайлкс-Беррі (Пеннсилвенія) і **Інж. Івета Мытникова** з Камюнкы (Словакія).

1. Професія/Освіта:

Рут Ен Беса Біллчек: реґістрована здравотна сестрічка, титул „бака-

бо дома мі повіли, же походиме зо Словакії, але в молодім віці ем о Русинах в книгах ніч не нашла. О Словакії ем ся дочітала в енциклопедії. Уж як доросла ем собі одложила єдно цісло часопису „Life Magazine“ з кінця 90-ых років минулого стороча, де ся писало і о нїжній революції. Вірила ем, же з падом комунізму ся отворять (і мені) двері на Словакію, што ся і стало.

Десь перед шестема роками ем обявила інформацію о приправлєваній стрічі членів Карпаторусиньского общества в США, на яку, нажаль, ем не могла прийти. Даз перед штирєма роками

Русинів, і надвзяв прямый контакт зо сучасным животом Русинів.“

І. М.: „На курз ем ся приголосила главно зато, жебы ем ся холем счастья научіла списовный русиньский язык і дашто о історії нашого народа.“

5. Є про Вас русиньский язык тяжкый?:

Р. Б.: „Гей, є.“

Дж. М.: „Гей, русиньский язык є дость тяжкый.“

І. М.: „Є то мій родный язык, але зато же не походжу з области, котра ся стала основов кодифікації, списовный русиньский язык мі робить проблеми.“

Говерла – русиньська!

13. – 15. авґуста 2010 ся реалізова-ла една інтересантна акція русинь-ських активістів і молоджавы під геслом «Карпатьскы Русины – еден нероздільнй народ!» Міджінародна русиньска група, котра представлять дакілько русиньских общественных організацій і сімпатизантів русиньского двиганя, выступила на **най-высшу гору Підкарпатьской Руси – Говерлу (2060 м) і вынесла на верх горы русиньску заставу і заста-**

ву Европской унії. Участници акції были з Підкарпатьской Руси (Україны), Словакії, США і Німецька. Організатором акції був Закарпатьскый добротчінный фонд «Русиньска школа» на челі з председом **Валеріом Падяком, к. н.** (Ужгород). Русинів Словакії на Говерлу привів **інжінір-архітект Славко Гиряк** як підпредседа організації «Здружіня Русинів Словакії» (окрем того, він представлять і «Карпато-русиньскый центр США» як ёго заграничний член). На акції взяла участь і ашпірантка із США (штат Вашингтон) **Крістіна Кантін**, котра робить над науков темов, повязанов із антропологіов русиньского народа і котра того року была студентков Першой міджінародной літнѣй школы русиньского языка і културы «Studium Carpato-Ruthenorum» у Пряшові, а далшый рік буде жыти в русиньских родинах на Словакії і на Підкарпатю. Не лем научный інтерес до русинства має Крістіна, вшиткы її прародичі по материній лінії – русиньского коріня і походять із сел Нижня Владыча і

Суха, Міджілабірського окресу. Далшый участник, **Даніел Мюллер** із Франкфурта над Моганом – научный сотрудник катедры славянских языков Гісенской універзیتی, котрый ся заоберать процесом формованя літературных штандартів русиньского языка і котрый має дяку в будучности ближе спознати жытя Русинів на Словакії і Україні.

Участници вышли 14. авґуста на верх Говерлы по єднім із найінтереснішых маршрутів – од села Усть Говерла попри потоці Говерла. Сама акція тримала три дні. (За день група перешла коло 20 км, любуючі ся красов Карпатьских гор і полонин, смакуючи воду з чістых горьских поточін, лісны ягоды, яфины і чорніці).

Говерла стрітила нас краснов хвілѣм і теплым сонічком. Туй сьме поклали наметы і заночовали. Як ішли сьме пляями, своєв неповторнов красов заманѣвали ід собі полонины Рогнеска, Скопеска, Брескул, другы верьхы – Петрос, Туркул, Гутин-Томатик, Брецул, Бербенескул... **Ту, на самім востоці Карпатьской Руси, мож відіти, яка красна наша отцюзнина і яка вна велична і велика – бо од Говерлы (на востоку) аж до Остурні (на западі) она довга 375 км і ей розлога чіслити ся на приближно 18 тисяч квадратных км. І є нас, карпатьских Русинів, на тій території веце як еден міліон челяди. Мы – еден народ, хоць і жыєме в дакількох сусідніх державах.**

В. П.

Пару думок на адресу Й. В. Тімковіча з Кошіць (НН 32 / 2010)

Президент першой Чеськословеньской републикы ся такраз высловив не о Русинах, але о римокатоликах. Не є правда, же сучасна грекокатолицька ерархія латинізує і ліквідує Русинів. Русиньскы священници выдають часопис „Артос“, свою роботу робить і Общество св. Йоана Крестителя. Мають добры парохії! Русиньскы священници читають Євангеліє, Апостолы, проповідують і літургізують по русиньскы. Отці василіаны тыж і публікують по русиньскы в часописі „Благовістник“. Тот проблем є прото умелым проблемом – уж рокы – праві од Й. В. Тімковіча! Окрем того, Ян Гірка не був єпіскопом по обновліню грекокатолицькой церькви в році 1968. Став ся єпіскопом – був высвяченый аж 17. фебруара 1990 в Пряшові.

Владыка архієпіскоп Ян Бабяк, СІ, тыж не є проти Русинів, і не був. З другого боку треба і нам Русинам решпектовати і сучасну нашу грекокатолицьку ерархію, як решпектують своіх єпіскопів іншы церькви на Словеньску! Праві того рокы хронічно не робить Й. В. Тімковіч. На свою шкоду, і на шкоду Русинів у нас. Правда, німії дітині ани властна мати не розумить. Прото з ним ту не полемізую, лем конштатую факты. Тото є кардіналне праві в р. 2010 і буде в р. 2011.

... Рокы єм грав фотбал в різних сутяжах, по різних окресах. Кідь єм не решпектовав арбітра-розгодцю, напомним ня, або дав мі жовту карту. Грозив і червенов картов. Дакотры мої сполуграчі і дістали червену карту, а потім нас покутовали.

А наша церьков, як і іншы церькви у нас, є веце як фотбал. Тым веце ей маєме решпектовати! І ей єпіскопів! Бо до року 1990 не мали сьме сіделного єпіскапа... І ниякого іншого...

Андрій КАПУТА, Свідник

Деревяна церьков у Миковій іці з року 1733

Недавно вышла публікація доц. ПгДр. Василя **Хомы, к. н.**, під назвов „*MIKOVÁ. Rusínska obec v premenách siedmich storočí.*“ Публікацію выдав автор за підпоры самосправы села Микова і спонзорів, главно з Миковой.

Автор ту, окрем іншого, уводить деревяну церьков, котра ествує в селі уж од року 1742. **Не пише але о тім, же в Миковій уж в році 1733 была маленька деревяна церьковка.** Тот факт публікує проф. ПгДр. **Петер Зубко, ПгД.**, в документарній едіції „*Grécko-katolíci v záznamoch latinských biskupov z 18. storočia.*“ Публікацію выдала Католицька універзита – Теологічна факулта в Ружомберку в році 2009. Професор Зубко публікує о тім документ з архіву кошіцького архієпіскопства в Кошіцях – на сторінці 28. В супісі з року 1733 суть уведжены деревяны храмы і в селах теперішнёго Стропківського окресу, а то: Брезнічка, Быстра, Бжаны, Варіхівці, Велькроп, Вышня Ольшава, Гавай, Дрічна, Колбівці, Корункова і Мала Поляна (в Малій Полянї не была церьков, была то філіалка Миковой). Деревяна церьков была і в Мінівцях (днешні Мішовсе), Маківцях, обидвох Сташківцях і в Токаїку. У Вышнім Орлику была церьков приспособена про обидва тіпы обрядів – выходный і западный уж в споминанім році 1733.

Додавам, же у 18. і 19. сторочу в Миковій были священници (попи) з роду Гладоник. Потомкове того роду дотеперь жыють в селі Пстрина.

А. К., Свідник

